

Türkiye’de Adli Muhasebe Alanında Yayımlanmış Tezlerin Analizi*

*Engin Boztepe

¹Dr., Sümer Holding A.Ş. Ankara, enginboztepe@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0775-6129

Geliş Tarihi/Received

23.06.2023

Kabul Tarihi/Accepted

15.08.2023

e-Yayım/e-Printed

08.02.2024

ÖZET

Muhasebe, kriminoloji ve hukuku birleştiren disiplinler arası bir alan olan adli muhasebe, finansal hile ve suistimalleri tespit etmeyi, önlemeyi ve çözmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, 2000 yılından sonra yazılan lisansüstü tezlere odaklanarak Türkiye'deki adli muhasebe araştırmalarının eğilimlerini ve bulgularını incelemektedir. Analiz, son yıllarda yazılan tezlerin sayısında önemli bir artış olduğunu ortaya koymakta ve Türkiye'de adli muhasebeye olan ilginin arttığını göstermektedir. Bununla birlikte, mali suçlarla mücadeledeki kritik rolü göz önüne alındığında, bu alandaki araştırmaların genel olarak yetersiz olduğunu vurgulamaktadır. Analiz edilen tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans tezi olması alanı geliştirmek için daha fazla doktora çalışmasına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Araştırma konuları ağırlıklı olarak adli muhasebe, hile ve hile denetimi üzerine odaklanmış ve önemli sayıda tez teorik ve kavramsal analizler sunmuştur. Dil açısından bakıldığında, tezlerin çoğu Türkçe yazılmıştır, ancak çalışma, küresel bir kitleye görünürlüğü ve erişilebilirliği artırmak için daha fazla İngilizce araştırmayı savunmaktadır. Marmara Üniversitesi adli muhasebe konusunda en fazla tez yazan kurum olarak öne çıkmıştır. Çalışma, araştırma fonlarının artırılmasını, veri analitiği ve makine öğrenimi gibi ileri araştırma metodolojilerinin kullanılmasını ve adli muhasebe uygulamaları konusunda farkındalık yaratmak ve profesyonelleri eğitmek için hedefli eğitim programlarının geliştirilmesini önermektedir. Ayrıca, Türkiye'deki araştırmaları küresel standartlarla uyumlu hale getirmek için uluslararası işbirliğinin ve kıyaslamaların önemini vurgulamaktadır. Genel olarak bu çalışma, Türkiye'deki adli muhasebe araştırmalarının durumuna ışık tutmakta, iyileştirilmesi gereken alanlara işaret etmekte ve alanın ilerletilmesi ve finansal dolandırıcılık ve suistimallerin tespit edilmesi ve önlenmesi üzerindeki etkisi için öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Adli Muhasebe, Lisansüstü Tez, Sistematik literatür taraması

Analysis of Theses Published in the Field of Forensic Accounting in Turkey

ABSTRACT

Forensic accounting, an interdisciplinary field combining accounting, criminology and law, aims to detect, prevent and resolve financial fraud and misconduct. This study examines the trends and findings of forensic accounting research in Turkey, focusing on postgraduate theses written after 2000. The analysis reveals that there has been a significant increase in the number of theses written in recent years, indicating a growing interest in forensic accounting in Turkey. However, it emphasises that research in this area is generally insufficient, given its critical role in combating financial crime. The fact that the majority of the theses analysed are master's theses shows that more doctoral studies are needed to develop the field. Research topics mainly focused on forensic accounting, fraud and fraud auditing and a significant number of theses presented theoretical and conceptual analyses. In terms of language, most of the theses were written in Turkish, but the study advocates for more research in English to increase visibility and accessibility to a global audience. Marmara University stood out as the institution that wrote the most theses on forensic accounting. The study recommends increasing research funding, using advanced research methodologies such as data analytics and machine learning, and developing targeted training programmes to raise awareness and educate professionals on forensic accounting practices. It also emphasises the importance of international collaboration and benchmarking to align research in Turkey with global standards. Overall, this study sheds light on the state of forensic accounting research in Turkey, points out areas for improvement, and provides recommendations for advancing the field and its impact on the detection and prevention of financial fraud and misconduct.

Key Words: Forensic Accounting, Graduate Thesis, Systematic literature review

GİRİŞ

Adli muhasebe, finansal dolandırıcılık ve suistimalleri tespit etmek, önlemek ve çözmek için muhasebe, soruşturma ve yasal uzmanlığı birleştiren özel bir alandır. Finansal işlemlerin artan karmaşıklığı ve kurumsal skandal vakalarının artmasıyla birlikte, adli muhasebe uzmanlarına olan talep son yıllarda önemli ölçüde artmıştır (Doğan, 2016, s. 17). Adli muhasebe araştırmalarının eğilimlerini tespit etmek, özellikle belirli bölgesel bağlamlarda alanın ilerlemesi için çok önemlidir.

Çeşitli ve dinamik bir iş ortamına sahip olan Türkiye'de adli muhasebe, değişik sektörlerde finansal bütünlüğün korunması ve şeffaflığın sağlanmasında hayati bir rol oynamaktadır. Ancak, adli muhasebenin önemine rağmen, bu alandaki mevcut bilgi birikiminin ve araştırmaların incelenmesine ve analiz edilmesine ihtiyaç vardır.

Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye'de adli muhasebe alanında yayınlanan tezlerin derinlemesine bir analizini yapmaktır. Araştırmanın odak noktası, bu tezleri inceleyerek, Türkiye'de adli muhasebe bilgisinin ilerlemesine katkıda bulunan araştırma eğilimleri, metodolojiler ve temel bulgular hakkında kapsamlı bir anlayış kazanmaktır.

Araştırma aşağıdaki temel araştırma sorularını ele alacaktır:

1. Türkiye'de adli muhasebe alanında yayınlanan tezlerde ele alınan temel araştırma konuları ve alanları nelerdir?
2. Bu tezlerde kullanılan araştırma metodları nelerdir?
3. Tezlerin Türkiye'de adli muhasebe alanını geliştirmeye yönelik temel bulguları ve katkıları nelerdir?

Bu çalışmanın önemi, Türkiye'deki adli muhasebe araştırmalarının mevcut durumuna ilişkin değerli bilgiler sağlama potansiyelinde yatmaktadır. Araştırma, mevcut tezleri analiz ederek araştırma boşluklarını belirleyecek, ortaya çıkan ilgi alanlarını vurgulayacak ve adli muhasebe alanındaki genel bilgi tabanına katkıda bulunacaktır. Bulgular, araştırmacılar, uygulayıcılar ve politika yapıcılar için faydalı olma ve böylelikle Türkiye'de finansal dolandırıcılıkla mücadele ve finansal sistemlerin güçlendirilmesi için etkili stratejiler geliştirmelerine yardımcı olma potansiyelini taşımaktadır.

Bu çalışmanın kapsamı özellikle Türkiye'de adli muhasebe alanında yayınlanan tezlere odaklanmaktadır. Lisansüstü düzeydeki tezlerin incelenmesini kapsayarak, bu alanda yapılan araştırmalara kapsamlı bir genel bakış sağlayacaktır. Ancak, bu araştırmanın dergi makaleleri veya konferans bildirileri gibi diğer akademik yayın türlerini kapsamadığını belirtmek gerekmektedir.

Bu çalışmada kullanılan metodoloji, YÖKSİS tez veri tabanında bulunan tezlerin sistematik bir şekilde incelenmesini ve analiz edilmesini içerecektir. İlgili tezleri belirlemek için kapsamlı bir arama stratejisi geliştirilmiş ve analiz için uygun olanları seçmek üzere önceden belirlenmiş bir dizi kriter uygulanmıştır. Tezler derinlemesine incelenmiş ve daha önce ana hatlarıyla belirtilen araştırma sorularını ve hedeflerini ele almak üzere veriler çıkarılmıştır.

Özetle, bu araştırma yayınlanmış tezlerin kapsamlı bir analizini sunarak Türkiye'de adli muhasebe alanına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Araştırma ortamını, metodolojileri ve temel bulguları ortaya koyarak, Türkiye'deki adli muhasebe araştırmalarının mevcut durumuna ışık tutacak ve alandaki gelecek araştırmalar için değerli bilgiler sunacaktır.

TEORİK ÇERÇEVE

Adli muhasebe, finansal dolandırıcılık ve suistimalleri tespit etmek, önlemek ve çözmek için muhasebe, soruşturma ve yasal uzmanlığı birleştiren özel bir alandır (Şenel & Yıldırım, 2022, s. 103-104). Finansal verileri analiz etmek, işlemleri yeniden yapılandırmak ve yasal işlemlerde uzman görüşleri ve tanıklık sağlamak için muhasebe ilkelerinin ve tekniklerinin uygulanmasını içerir. Bu bölüm, adli muhasebenin tanımı, temel kavramları, metodolojileri ve finansal dolandırıcılık ve

suistimalle mücadeledeki rolü de dâhil olmak üzere, adli muhasebeyi anlamak için kapsamlı bir teorik temel sağlar.

Adli Muhasebenin Tanımı ve Genel Bakış

Adli muhasebe, finansal bilgileri yasal işlemlere ve anlaşmazlıkların çözümüne uygun bir şekilde analiz etmek, yorumlamak ve sunmak için muhasebe ilkelerinin, tekniklerinin ve araştırma prosedürlerinin uygulanması olarak tanımlanabilir (Özkul & Pektekin, 2009, s. 62). Finansal usulsüzlükleri ortaya çıkarmak, zararları ölçmek ve yasal konularda uzman görüşü sağlamak için muhasebe, denetim ve soruşturma becerilerinin entegrasyonunu içerir. Adli muhasebeciler, muhasebe uzmanlığı, araştırma becerileri ve hukuki bilginin benzersiz bir kombinasyonuna sahip eğitilmiş profesyonellerdir (Meriç & Erkuş, 2016, s. 319-320).

Adli muhasebe alanı, finansal işlemlerin artan karmaşıklığı ve artan finansal dolandırıcılık, kara para aklama ve kurumsal skandallar nedeniyle son yıllarda önem kazanmıştır (Meriç & Erkuş, 2016, s. 318). Adli muhasebeciler, hileli faaliyetlerin ortaya çıkarılmasında, finansal risklerin belirlenmesinde ve finansal suistimallerin önlenmesi ve tespit edilmesine yardımcı olmada çok önemli bir rol oynamaktadır.

Adli Muhasebede Temel Kavramlar, İlkeler ve Metodolojiler

Adli muhasebe, uygulamasının temelini oluşturan çeşitli temel kavramları, ilkeleri ve metodolojileri kapsar. Bunlar şunları içerir:

Suistimal İncelemesi: Suistimal incelemesi adli muhasebenin temel bir bileşenidir. Hileli faaliyetleri tespit etmek ve önlemek için finansal kayıtların, işlemlerin ve diğer ilgili kanıtların sistematik olarak incelenmesini içerir. Adli muhasebeciler, hile örneklerini ortaya çıkarmak ve belgelemek için veri analizi, belge incelemesi, görüşmeler ve finansal modelleme gibi çeşitli teknikler kullanırlar (Gülten, 2010, s. 313).

Finansal Soruşturma: Finansal soruşturma, adli muhasebenin bir diğer kritik yönüdür. Finansal usulsüzlüklerin varlığını tespit etmek ve bunların niteliğini, kapsamını ve etkisini belirlemek için finansal verilerin ve diğer ilgili bilgilerin toplanmasını ve analiz edilmesini içerir. Bu, fonların izini sürmeyi, finansal işlemleri yeniden yapılandırmayı ve şüpheli faaliyet modellerini belirlemeyi içerebilir (Gerson, Brolly, & Skalak, 2012, s. 23-24).

Adli Denetim: Adli denetim, geleneksel denetim ilkelerini soruşturma teknikleriyle birleştirir. Finansal kayıtların ve işlemlerin incelenmesine odaklanır ve özellikle potansiyel dolandırıcılık, hata veya diğer düzensizliklerin tespit edilmesine vurgu yapar. Adli denetçiler, finansal bilgilerin güvenilirliğini ve bütünlüğünü değerlendirmek ve hileli faaliyetlerin belirtilerini ortaya çıkarmak için özel araçlar ve metodolojiler kullanırlar (Deniz, 2019, s. 153; Eliezer & Emmanuel, 2015, s. 69)

Veri Analizi: Veri analizi adli muhasebede önemli bir rol oynar. İstatistiksel analiz, veri madenciliği ve tahmine dayalı modelleme gibi gelişmiş veri analizi teknikleri, finansal verilerdeki kalıpları, anormallikleri ve ilişkileri tanımlamak için kullanılır. Bu teknikler adli muhasebecilerin potansiyel suistimal göstergelerini tanımlamalarını, olağandışı işlemleri tespit etmelerini ve soruşturma bulgularını desteklemelerini sağlar (Hossain, 16.05.2023, s. 11).

Finansal Dolandırıcılık ve Suistimallerin Tespit Edilmesi ve Önlenmesinde Adli Muhasebenin Rolü ve Önemi

Adli muhasebe, finansal dolandırıcılık ve suistimallerin tespit edilmesi ve önlenmesinde hızla gelişen bir uzmanlık dalıdır (Dhar & Sarkar, 2010, s. 93). Adli muhasebeciler, özel bilgi ve becerilerini uygulayarak finansal usulsüzlüklerin tespit edilmesine, soruşturulmasına ve çözümlenmesine katkıda bulunurlar (Bhasin, 2013, s. 33). Adli muhasebenin rolü ve öneminin bazı temel yönleri şunlardır:

Suistimal Tespiti: Adli muhasebeciler dolandırıcılık ve finansal suistimalin uyarı işaretlerini tanımak üzere eğitilmişlerdir. Hileli faaliyetlere işaret edebilecek kırmızı bayrakları, anormallikleri ve kalıpları belirlemek için çeşitli araştırma teknikleri ve analitik araçlar kullanırlar. Adli muhasebeciler finansal

kayıtlar ve işlemler üzerinde kapsamlı incelemeler yaparak gizli dolandırıcılık planlarını ortaya çıkarabilir ve yasal işlemler için kanıt sağlayabilirler (Mittal ve ark., 2021, s. 49; Türkoğlu, 2022, s. 23).

Suistimalin Önlenmesi: Adli muhasebeciler, sağlam iç kontrollerin ve risk yönetim sistemlerinin uygulanması yoluyla, kurumlardaki suistimal önleme çabalarına katkıda bulunurlar. Güvenlik açıklarını değerlendirir, suistimal önleme stratejileri geliştirir ve riskleri azaltmak ve iç kontrol mekanizmalarının etkinliğini artırmak için tavsiyelerde bulunurlar. Adli muhasebeciler, sistem ve süreçlerdeki zayıflıkları proaktif bir şekilde tespit ederek kurumların suistimallere karşı savunmalarını güçlendirmelerine yardımcı olurlar (Barzinji ve ark., 2022, s. 217-218).

Uzman Tanıklık: Adli muhasebeciler genellikle finansal dolandırıcılıkla ilgili yasal işlemlerde uzman tanık olarak hizmet verirler (Uyar ve ark., 2022, s. 61). Uzmanlık bilgileri ve uzmanlıkları, yasal kanıtları desteklemek için karmaşık finansal bilgileri açık ve anlaşılır bir şekilde sunmalarını sağlar (Pamukçu, 2017, s. 239). Hasar değerlendirmesi, finansal suistimal ve ekonomik kayıpların hesaplanması gibi konularda uzman görüşleri sunabilirler.

Türkiye'de ve Dünyada Adli Muhasebeye İlişkin Mevcut Literatürün İncelenmesi

Adli muhasebe araştırmaları hakkında kapsamlı bir anlayışa sahip olmak için, konuyla ilgili mevcut literatürü gözden geçirmek önemlidir. Bu bölüm, Türkiye'de ve dünyada yürütülen araştırmalara odaklanarak, adli muhasebe ile ilgili mevcut literatüre genel bir bakış sunmaktadır. 2000 yılı sonrası adli muhasebe literatüründeki araştırmaların arttığı göz önüne alınarak ve güncel trendleri inceleyebilmek adına literatür taraması son beş yılla sınırlandırılmıştır.

Pehlivan (2023) yayınladığı kitabında adli muhasebe eğitiminin mevcut durumunu incelemiş, yurtdışı örnekleriyle karşılaştırmış ve adli muhasebe eğitimine yönelik müfredat önerisinde bulunmuştur. Yapılan analizlere göre, “Suç Türleri ve Suçların Araştırılması ve Önlenmesine Yönelik Hukuki Kurallar”, “Adli Muhasebe Mesleğine Yönelik Standartlar ve Hile Eğitimi”, “Adli Muhasebe Kapsamında Hile Denetimi”, “Mali Raporlama ve Kurumsal Yönetişim”, “Adli Muhasebede Araştırma Yöntemleri”, “Adli Muhasebe Mesleği” konularında eğitim verilmesinin faydalı olabileceği sonucuna varmıştır.

Katı (2023) tarafından adli muhasebe konusunda yazılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizinin yapılmasına yönelik araştırmada erişilebilen 69 adet tez; tür, yayın dili, konu, araştırma yöntemi, üniversite, enstitü, anabilim dalı, danışman unvanı, yayımlandıkları yıl ve sayfa aralığı ölçütleri açısından incelenmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Araştırma kapsamında konuya ilişkin yayımlanan tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi türünde olduğu, en fazla çalışılan konu başlığının Adli Muhasebecilik Mesleği olduğu, en fazla tercih edilen veri toplama metodunun anket yöntemi olduğu, en fazla tezin İstanbul Okan Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı ve en fazla tezin 2019 yılında hazırlandığı tespit edilmiştir.

Tuna (2023) ise çalışmasında EBSCO ve YÖK Tez veri tabanlarını kullanarak “hile” üzerine Türkiye’de yapılmış akademik çalışmalar içerik analizi yöntemi ile incelemiştir. Veri tabanlarından ulaşılan çalışmaların önemli bir kısmının teorik ve kavramsal açıklamalarla hile ve adli muhasebecilik ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeylerini arttırmaya yönelik olduğunu tespit etmiştir.

Türkoğlu (2022) çalışmasında adli muhasebe konusunu ele almış ve adli muhasebe kavramını incelemiştir. Adli muhasebe mesleği hakkında bilgi verdikten sonra ise adli muhasebe uygulamaları hakkında açıklamalar yapmıştır.

Uyar ve arkadaşları (2022) teoriden çok gerçek vakalara dayanan bir çalışma yaparak A.B.D.’de gerçekleşen bir vergi kaçakçılığı iddiaları ile suçlamayı ve yargılamayı konu edinen ile ilgili bir dava dosyasının adli muhasebe boyutuyla incelemişlerdir. Davadan elde edilen bilgiler, gerçeklere bağlı kalmak koşuluyla senaryolaştırılarak “vaka çalışması” haline getirilmiştir.

Üçoğlu (2021) yurt dışındaki üniversitelerin adli muhasebe yüksek lisanslarında yer alan dersleri ve ders içeriklerini inceleyerek Türkiye’de açılacak benzeri bir yüksek lisans programı için müfredat modeli sunmuştur. Yazar tarafından 23 üniversitenin müfredatları incelenmiş ve yapılan içerik analizi doğrultusunda, Türkiye’de gelecek yıllarda açılacak ilk adli muhasebe yüksek lisans programında yer

alması gereken 10 zorunlu ders ve 2 seçmeli ders ile derslerin asgari içerikleri ile ilgili bir müfredat modeli geliştirilmiştir.

Altunay (2021) ise 2000-2021 yılları arasında yapılan ve Dergipark ve Google Scholar veri tabanlarından erişilen 69 adet makale on kategoride bibliyometrik yöntemle göre analiz edilerek yorumlamıştır. Çalışma sonucunda, bu alandaki ilk makalenin 2000 yılında yayınlandığı, makale sayılarının 2013 yılından itibaren artış gösterdiği, en çok makalenin Muhasebe ve Finansman Dergisi'nde yayınlandığı, nicel yöntemin en çok kullanılan yöntem ve teknik olduğu tespit edilmiştir.

Erdoğan (2020) adli muhasebenin hileli eylemlerin araştırılması ve tespit edilmesi görevlerini araştırmış, bir işletmenin satın alma departmanında gerçekleşen hileye ait vaka incelemesini yapmıştır.

Karahan'ın (2020) yaptığı araştırmada ise Gaziantep Barosu'na kayıtlı toplam 119 avukata 17 sorudan oluşan anket formu uygulanmıştır. Sonuç olarak ankete katılan avukatların çoğunlukla adli muhasebecilik mesleğinin uygulanmasında alt yapının yetersiz olduğu, hile ve yolsuzlukların önlenmesi için adli muhasebeye gerek duyulduğu ve yasal düzenlemelerin yetersiz olduğu fikrinin hâkim olduğu tespit edilmiştir.

Öğünç (2020) araştırmasında Türkiye'deki bilirkişilik faaliyeti ile adli muhasebeciliği karşılaştırmış ve bilirkişilik yasasının adli muhasebecilik açısından eksik yönlerini ortaya koymuştur.

Öztürk ve arkadaşları (2019) tarafından Ağrı, Ardahan, Kars ve Iğdır'da muhasebe dersleri veren öğretim elemanlarına yapılan anket uygulamasından elde edilen verilerin analizi sonucunda adli muhasebe mesleği uygulamalarının Türkiye'deki gelişiminin yetersiz seviyede olduğu, bunun için öncelikle eğitim olanaklarının iyileştirilmesi ve gerekli yasal düzenlemelerin yapılarak alt yapının tamamlanması hususuna vurgu yapılmıştır.

Karlıoğlu ve Karavardardar'ın (2019) Trabzon'daki muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe farkındalığına yönelik yaptıkları araştırma sonuçlarına göre muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe ve adli muhasebecilik hakkında bilgilerinin az olduğu belirlenmiştir. Meslek mensuplarının hile ve yolsuzlukları önlemede denetim faaliyetlerinin yetersiz olduğu, adli muhasebeye ilişkin yasal düzenlemelerin henüz yeterli olmadığı, adli muhasebecilik konusunda verilen eğitimlerin yetersiz olduğu ve stajın gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Kısacık (2018) adli muhasebenin bilirkişilik müessesesindeki yerini incelemiş, 2016 yılı sonlarında hukuki davalarda bilirkişilik mesleği ile ilgili sorunları ortadan kaldırmak ve bu konuda tekdüzeliği sağlamak amacı ile yürürlüğe konan 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu bağlamında adli muhasebenin bir alt kolu olan muhasebe bilirkişiliği mesleğine yönelik açıklamalarda bulunmuştur.

Çeliker ve Aygün (2018) Van ilinde bulunan 66 avukat ile 88 muhasebe meslek mensubuna yüz yüze anket uygulamış, yaptıkları analiz sonucunda katılımcıların adli muhasebe konusundaki algı düzeylerinin düşük olduğunu tespit etmişlerdir.

Street ve Wilck'in (2023) çalışmasında adli muhasebeciler için ChatGPT dil modeli tanıtılmış, büyük dil modellerinin mevcut güçlü ve zayıf yönlerini eleştirel bir şekilde değerlendirilmiş ve alanda etkili ve güvenli bir şekilde yararlanmak için önerilerde bulunulmuştur.

Akinbowale ve arkadaşları (2023) bankacılık sektöründe iç dolandırıcılık riskinin azaltılması ile ilgili olarak adli muhasebe ve büyük veri teknolojisi çerçevelerinin entegrasyonunu araştırmışlardır. Bu amaçla simüle edilmiş verilerin kullanılmasını içeren açıklayıcı bir araştırma tasarımı kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, sinir ağlarının iç dolandırıcılığı sınıflandırmada ve dolandırıcılığı tespit etmede uygulanabilirliğini göstermiştir.

Kaur ve arkadaşları ise (2022) adli muhasebenin suiistimal tespiti ve önlenmesine nasıl katkıda bulunduğunu belirlemeyi amaçlayan araştırmalarında, adli muhasebe ile dolandırıcılığın tespiti ve önlenmesi arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca sonuçlara göre, hem ampirik hem de ampirik olmayan bulgularda dolandırıcılığın karmaşık olduğunu ve dolandırıcılık araştırmalarını yürütürken kişinin bu karmaşıklığın farkında olması gerektiği vurgulanmıştır.

Ebaid (2022) yılında yaptığı araştırmada gelişmekte olan bir ülke olarak Suudi Arabistan'da adli muhasebe eğitiminin mevcut durumunu ve yeterliliğini Suudi üniversitelerindeki muhasebe öğrencilerinin bakış açılarından keşfetmeyi amaçlayarak 4 üniversitede anket uygulaması yapmış, Suudi üniversitelerinde adli muhasebeyi muhasebe eğitimine entegre etmede açık bir zayıflık olduğunu ortaya koymuştur.

Rehman ve Hashim (2021) adli muhasebeye farklı bir açıdan yaklaşmış ve adli muhasebenin sürdürülebilir kurumsal yönetim üzerindeki etkisinin araştırmışlardır. Sonuçlar adli muhasebenin sürdürülebilir kurumsal yönetim üzerinde önemli bir doğrudan etkiye sahip olduğunu göstermiş, ayrıca dolandırıcılığın ortadan kaldırılmasına ve sürdürülebilir kurumsal yönetim başarılmasına yönelik yönetim yönetiminin bir parçası haline gelebileceğini ortaya koymuştur.

Alshurafat ve arkadaşları (2020) Avustralya üniversitelerde mevcut adli muhasebe müfredatı, el kitapları ve ders programları hakkında bilgi vermiş ve Avustralya üniversitelerinin şu anda adli muhasebe eğitiminde kullandığı pedagojik yöntemleri araştırmıştır.

Adli muhasebe ve hile araştırmacılığında dünyanın en önde gelen araştırmacılarından biri olan Nigrini (2020) anormallikleri ve olası dolandırıcılıkları tespit etmek için etkili ve verimli veri analizi testlerinin kullanımına yönelik bilgiler verdiği kitabının güncellenmiş ikinci basımını yayınlamış, muhasebecilere ve denetçilere, verilerin analiz edilmesinin işlemleri, bakiyeleri veya işlem alt kümelerini veya dikkat edilmesi gereken bakiyeleri nasıl denetleyebileceğini göstermiştir.

Rezaee ve Wang (2019) Çin'de yaptıkları araştırmada büyük verinin adli muhasebe uygulamaları ve eğitimi ile ilgisini incelemeyi amaçlamıştır. Sonuçlar büyük veri/veri analitiği ve adli muhasebeye olan talebin ve ilginin artmaya devam edeceğini göstermiştir.

Botes ve Saadeh ise (2018) adli muhasebe teriminin yanlış tanımlandığı görüşünden yola çıkarak terimin nasıl, ne zaman, nerede ve hangi bağlamda ortaya çıktığını incelemiştir. Yazarlar, toplanan kanıtları analiz ederken, terimin kullanımındaki değişiklikleri de belirlemeyi amaçlamışlardır.

Türkiye'de adli muhasebe araştırmaları son yıllarda büyük ilgi görmektedir. Çalışmalar, adli muhasebe eğitimi, adli muhasebe farkındalığı, adli muhasebenin finansal hileleri tespit etmedeki etkinliği ve adli muhasebecilerin yasal sistemdeki rolü de dâhil olmak üzere adli muhasebenin çeşitli yönlerini araştırmıştır.

Uluslararası alanda da adli muhasebe araştırmaları önemli adımlar atmıştır. Araştırmacılar, adli muhasebede teknoloji kullanımı, adli muhasebede büyük veri kullanımı ve veri analitiği, adli muhasebe ve sürdürülebilirlik, adli muhasebenin kurumsal yönetimdeki rolü gibi konuları incelemişlerdir.

Görüldüğü üzere yerli ve yabancı literatürün incelediği konularda ciddi farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıklar adli muhasebe literatürünün Türkiye'ye daha geç girişiyle açıklanabilir. Küresel literatür, Türkiye'deki adli muhasebe araştırmalarını bilgilendirebilecek ve zenginleştirebilecek değerli farkındalıklar ve perspektifler sunmaktadır.

Özet olarak, bu bölüm adli muhasebeyi anlamak için kapsamlı bir teorik çerçeve sağlamayı amaçlamıştır. Adli muhasebenin tanımı yapılmış, temel kavramları ve metodolojileri incelenmiş, finansal hile ve suistimallerin tespit edilmesi ve önlenmesindeki rolü ve önemi vurgulanmıştır. Ayrıca, hem Türkiye'de hem de dünyada adli muhasebeye ilişkin mevcut literatür tartışılmış ve Türkiye'de adli muhasebe alanında yayınlanmış tezlerin analizine zemin hazırlanmıştır.

METODOLOJİ

Bu bölüm, araştırma tasarımı, veri toplama yöntemleri, örneklem seçim kriterleri, veri analiz teknikleri, etik hususlar ve çalışmanın sınırlılıkları dâhil olmak üzere araştırmada kullanılan metodolojiyi özetlemektedir.

Araştırma Tasarımı ve Yaklaşımı

Bu çalışma için seçilen araştırma tasarımı sistematik bir literatür taramasıdır. Sistematik literatür taraması, mevcut çalışmaların incelenmesi ile sonuç ve bulguların sistematik, şeffaf ve yeniden üretilebilecek şekilde sentezlenerek ortaya konmasında etkili bir araştırma metodolojisi olarak kabul edilmektedir (Yıldız, 2022, s. 367). Bu yaklaşım, Türkiye'de adli muhasebe alanında yayınlanmış tezlerin kapsamlı bir şekilde incelenmesine olanak tanımaktadır. Sistematik bir inceleme yaparak, yanlılığı en aza indirmeyi, araştırmaya ilgili ve yüksek kaliteli çalışmaların dâhil edilmesini sağlamayı amaçlanmıştır. Bu yaklaşım aynı zamanda tezlerde kullanılan temel temaları, araştırma konularını ve metodolojilerin belirlenmesine olanak vermektedir.

Sistematik literatür taraması, iyi tanımlanmış bir protokolü ve önceden belirlenmiş bir dizi dâhil etme ve hariç tutma kriterini takip etmektedir. Bu sayede seçim sürecinde tutarlılık ve şeffaflık sağlanmıştır. Sistematik bir yaklaşım kullanarak, Türkiye'de adli muhasebeye ilişkin mevcut literatürün objektif ve titiz bir analizini sunmayı amaçlanmaktadır.

Çalışmada Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde yer alan 2000 yılı sonrası adli muhasebe alanında yapılmış olan 84 lisansüstü tezin incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda araştırmada yanıt aranan sorular aşağıdaki gibidir:

1. Adli Muhasebe alanında/konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin yayın yılları nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. Adli Muhasebe alanında/konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin düzeyi nedir?
3. Adli Muhasebe alanında/konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin yazım dili nedir?
4. Adli Muhasebe alanında/konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin odak noktalarının/araştırma konularının dağılımı ne şekildedir?
5. Adli Muhasebe alanında/konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin yayımlandığı üniversiteler hangileridir?
6. Adli Muhasebe alanında/konusunda hazırlanan lisansüstü tez danışmanlarının unvanlarına göre dağılımları nasıldır?
7. Adli Muhasebe alanında/konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerde uygulanan araştırma yöntemleri nelerdir?
8. Adli Muhasebe alanında/konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin bulgularına göre dağılımları ne şekildedir?

Veri Toplama Yöntemleri

Veri toplama süreci iki ana yöntemi içermektedir: literatür taraması ve veri tabanı araştırması. İlk olarak, Türkiye'de adli muhasebe alanındaki ilgili akademik tezleri belirlemek için YÖK Tez Veri Tabanı ve ilgili diğer veri tabanlarında kapsamlı bir tarama yapılmıştır. Ayrıca, ilgili tüm çalışmaların dâhil edilmesini sağlamak için belirlenen tezlerdeki referans listeleri ve atıflar manuel olarak taranmıştır.

İkinci olarak, dâhil edilme kriterlerini karşılayan tezleri elde etmek için bir veri tabanı araştırması yapılmıştır. Arama, adli muhasebe ile ilgili belirli anahtar kelimeler ve arama terimleri kullanılarak yapılmıştır.

Örneklem Seçimi ve Dâhil Etme Kriterleri

Örneklem seçim süreci, önceden belirlenmiş dâhil etme ve hariç tutma kriterlerine göre yönlendirilmiştir. Çalışmaya dâhil edilen tezler aşağıdaki kriterleri karşılayacaktır:

1. 2000 yılı sonrasında yayınlanmış,
2. Adli muhasebe alanına odaklanmış,

3. Tezler hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde yayınlanmıştır.

Dâhil etme kriterleri, tezlerin araştırma hedefleriyle ilgili olmasını ve Türkiye'deki adli muhasebe araştırmalarının mevcut durumunu temsil etmesini sağlamak için tasarlanmıştır. Dışlama kriterleri, çalışmanın özel odağını karşılamayan, erişilemeyen veya mevcut olmayan tezleri içermektedir.

İlgili kriterler doğrultusunda yapılan inceleme neticesinde kriterleri karşılayan, YÖK Tez Veri Tabanından ulaşılabilen 84 tez incelemeye dâhil edilmiştir.

Veri Analiz Teknikleri

Veri analizi süreci, tezlerden anlamlı bilgiler çıkarmak için birkaç adım içermektedir. İlk olarak, araştırma konuları, metodolojiler ve temel bulgular hakkında kapsamlı bir anlayış kazanmak için her bir tezin kapsamlı bir okuması yapılmıştır. Yazar bilgileri, tez türü, yazım dili, odak noktaları, anahtar kelimeler, tezlerin yapıldığı üniversiteler, danışman bilgileri, araştırma yöntemleri ve sayfa sayıları, temel bulgular gibi bilgileri sistematik olarak kaydetmek için bir veri çıkarma formu geliştirilmiştir.

Birincil veri analizi tekniği olarak içerik analizi kullanılmıştır. Bu, elde edilen verilerin önceden belirlenmiş temalar ve araştırma soruları temelinde kategorize edilmesi ve kodlanmasını içermektedir. Belirlenen temalar araştırma konularını, kullanılan araştırma metodolojilerini, kullanılan teorik çerçeveleri ve tezlerin temel bulgularını içermektedir. Bu analiz, Türkiye'de adli muhasebeye ilişkin mevcut literatürdeki kalıpların, eğilimlerin ve boşlukların belirlenmesine yardımcı olmaktadır.

Etik Hususlar ve Sınırlamalar

Araştırma süreci boyunca etik hususlar dikkate alınmıştır. Çalışma etik kurallara ve ilkelere bağlı kalmaktadır. Fikri mülkiyet haklarına saygı göstermek için orijinal çalışmalara uygun şekilde atıfta bulunulmuştur.

Bununla birlikte, bu çalışmanın bazı sınırlamalarını kabul etmek önemlidir. İlk olarak, analiz sadece YÖK Tez Veri Tabanında yer alan tezlerle sınırlıdır ve bu da tez veri tabanında yer almayan tezlerin çalışmaya dâhil edilmemesi anlamına gelmektedir. İkinci olarak, tezlerin belirli bir zaman dilimi içinde seçilmesi, tanımlanan dönemden önce yayınlanan ilgili çalışmaları gözden kaçırabilir.

Bu sınırlamalara rağmen, bu çalışmada kullanılan araştırma metodolojisi, Türkiye'de adli muhasebe alanında yayınlanmış tezlerin analizi için sağlam bir çerçeve sunmaktadır. Sistematik inceleme yaklaşımı, titiz veri toplama ve analiz teknikleri ile birleştiğinde, bulguların geçerliliğini ve güvenilirliğini artırmaktadır.

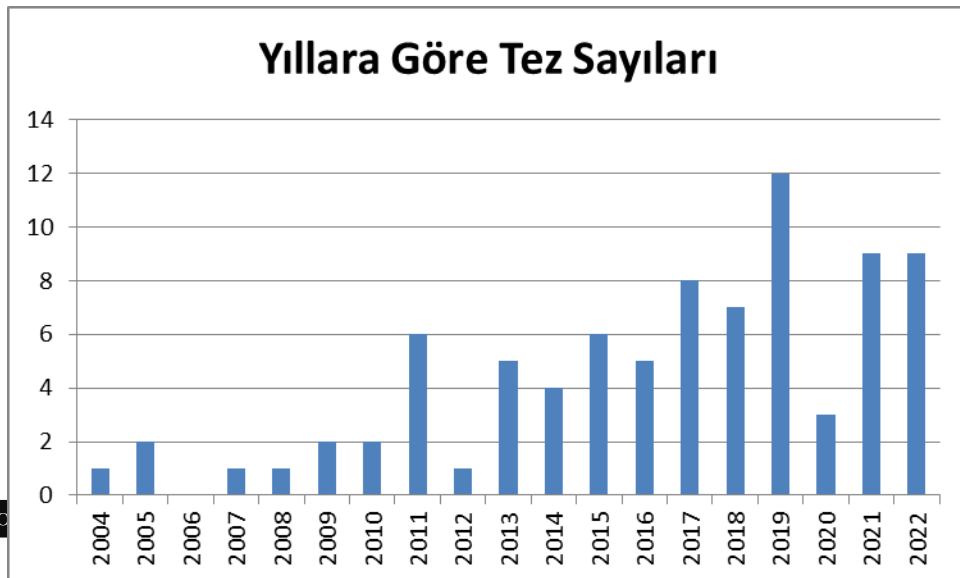
BULGULAR

Bu kısımda adli muhasebe ile ilgili YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezleri olmak üzere toplam 84 tane tez incelenmiştir

Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Tezlerin yıllara göre dağılımı Grafik 1'de verilmiştir.

Grafik 1: Araştırma Kapsamındaki Tez Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 1 incelendiğinde adli muhasebe konusunda ilk tezin 2004 yılında yazıldığı görülmektedir. Marmara Üniversitesi'nde hazırlanan bu tez adli muhasebe alanında yazılan ilk tez olma niteliğini taşımaktadır.

Yıllar itibariyle dengeli bir seyir izlememekle birlikte ilk yıllara oranla genel olarak bir artış eğilimi görülmektedir. En yüksek sayıda tez (12 adet) 2019 yılında yazılmıştır.

Tezlerin Türüne Göre Dağılımları

Tezlerin hazırlandıkları seviyeye dair bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tez Türü	Sayı	Yüzde
Doktora	16	%19,05
Yüksek Lisans	68	%80,95
Toplam	84	%100

Tablo 1: Türüne Göre Tezler

Tablo incelendiğinde adli muhasebe ile ilgili yazılan tezlerin 16 adedinin (%19,05) doktora düzeyinde, 68 adedinin (%80,95) ise yüksek lisans düzeyinde hazırlandığı tespit edilmiştir.

Yayın Diline Göre Tezler

Tezlerin hangi dilde yazıldığına ilişkin bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Yayın Diline Göre Tezler

Tez Dili	Sayı	Yüzde
Türkçe	81	3,50
İngilizce	3	96,50
Toplam	84	%100

Adli muhasebe konusunda yazılan tezler yayın diline göre incelendiğinde; tezlerin %96,50'sinin Türkçe, %3,50'sinin ise İngilizce dilinde yazıldığı görülmektedir. Tezlerin yayın dilinin çoğunlukla Türkçe olduğu görülmüştür.

Araştırma Konularına Göre Tezler

Adli muhasebe alanında hazırlanan tezlerin odak araştırma konuları Tablo 3'te listelenmiştir.

Tablo:3 Odak Araştırma Konularına Göre Tezler

Araştırma Konusu	Sayı	Yüzde
Adli Muhasebe Kavramı	4	4,76
Adli Muhasebenin Önemi ve Türkiye'deki Uygulamaları	8	9,52
Adli Muhasebecilik Mesleği	14	16,67
Adli Muhasebe Farkındalığı	11	13,10
Adli Muhasebenin Bağımsız Denetime Etkisi	2	2,38
Adli Muhasebe Eğitimi	3	3,57
Hile/Hile Denetimi	20	23,81
Dolandırıcılık	3	3,57
İşlem Denetçiliği	1	1,19
Suç Gelirleri	3	3,57
Uzman Tanıklık/Bilirkişilik	10	11,90

Finansal Bilgi Manipülasyonu İncelemesi	2	2,38
Vergi Davalarında Adli Muhasebe	2	2,38
Adli Bilişim	1	1,19
Toplam	84	%100

Adli muhasebe alanında hazırlanan tezlerin araştırma başlıkları analiz edildiğinde hile ve hile denetimi konularının 20 tez (%23,81) ile en çok işlenen konu olduğu göze çarpmaktadır. Adli muhasebe konusunda kavramsal inceleme sunan tezlerin ise 42 adet tez ile en büyük konu grubu olduğu tespit edilmiştir. Adli muhasebe konusunun Türkiye’de diğer ülkelere göre nispeten yeni bir araştırma alanı olduğu düşünüldüğünde, kavramsal çalışmaların sayısal çoğunluğunun sebebinin bu olduğu söylenebilir.

Hazırladıkları Üniversitelere Göre Tezler

Hazırladıkları üniversitelere göre tez sayıları Tablo 4’te sunulmuştur. Tablo incelendiğine Marmara Üniversitesi’nin 9 teze en çok tez hazırlanan üniversite olduğu görülmektedir. Bu sayıya ulaşılmasında muhasebe alanında önemli öğretim üyelerinin Marmara Üniversitesi bünyesinde araştırmalarını sürdürmesinin etkin olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4: Üniversitelere Göre Tezler

No	Üniversite	Sayı	No	Üniversite	Sayı
1	Marmara Üniversitesi	9	27	Bozok Üniversitesi	1
2	İstanbul Okan Üniversitesi	5	28	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1
3	İnönü Üniversitesi	3	29	Dicle Üniversitesi	1
4	İstanbul Aydın Üniversitesi	3	30	Dumlupınar Üniversitesi	1
5	İstanbul Ticaret Üniversitesi	3	31	Erciyes Üniversitesi	1
6	Kayseri Üniversitesi	3	32	Erzincan Üniversitesi	1
7	Afyon Kocatepe Üniversitesi	2	33	Fırat Üniversitesi	1
8	Akdeniz Üniversitesi	2	34	Galatasaray Üniversitesi	1
9	Atatürk Üniversitesi	2	35	Gazi Üniversitesi	1
10	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2	36	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1
11	Celal Bayar Üniversitesi	2	37	Giresun Üniversitesi	1
12	Dokuz Eylül Üniversitesi	2	38	Hitit Üniversitesi	1
13	Haliç Üniversitesi	2	39	Işık Üniversitesi	1
14	Karadeniz Teknik Üniversitesi	2	40	İstanbul Arel Üniversitesi	1
15	Sakarya Üniversitesi	2	41	İstanbul Kültür Üniversitesi	1
16	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2	42	İstanbul Üniversitesi	1
17	Süleyman Demirel Üniversitesi	2	43	İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	1
18	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2	44	Kafkas Üniversitesi	1
19	Adnan Menderes Üniversitesi	1	45	Karabük Üniversitesi	1
20	Aksaray Üniversitesi	1	46	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	1
21	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	1	47	Kırıkkale Üniversitesi	1
22	Ardahan Üniversitesi	1	48	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1
23	Balıkesir Üniversitesi	1	49	Niğde Üniversitesi	1
24	Başkent Üniversitesi	1	50	Pamukkale Üniversitesi	1
25	Batman Üniversitesi	1	51	Trakya Üniversitesi	1
26	Beykent Üniversitesi	1	52	Uludağ Üniversitesi	1

Tez Danışmanlarının Unvanlarına Göre Tezler

Tablo 5: Tez Danışmanlarının Unvanlarına Göre Tezler

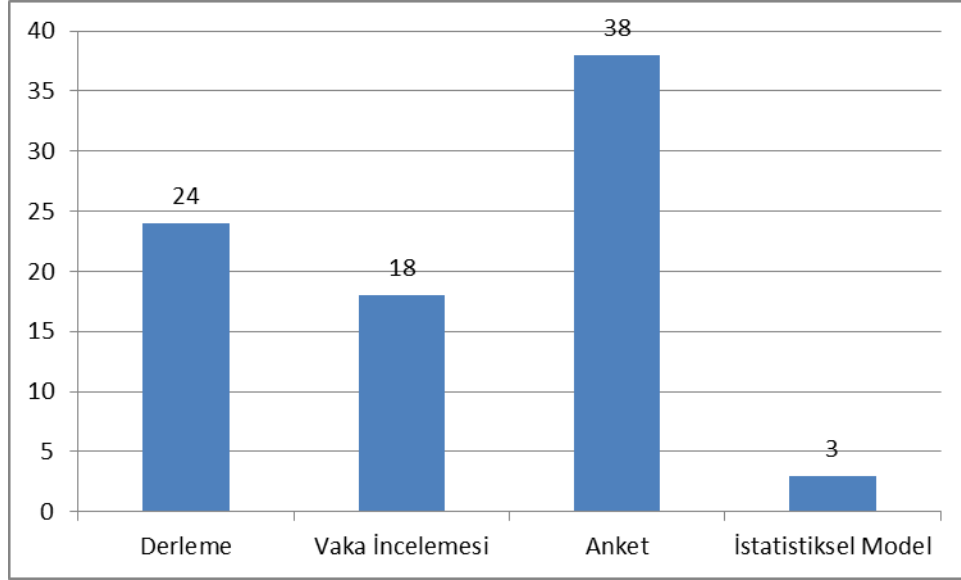
Unvan	Sayı
Prof. Dr.	32
Doç. Dr.	24
Yrd. Doç. Dr./ Dr. Öğr. Üyesi	28
Toplam	84

Tabloyu incelediğimizde Prof. Dr. unvanlı öğretim üyelerinin danışmanlığında yürütülen tez sayısının 32, Doç. Dr. unvanlı öğretim üyelerinin danışmanlığında yürütülen tez sayısının 24 ve Yrd. Doç. Dr./Dr. Öğr. Üyesi unvanlı öğretim üyelerinin danışmanlığında yürütülen tez sayısının ise 28 olduğu görülmektedir.

Uygulanan Yönteme Göre Tezler

Uygulanan yönteme göre tezler Grafik 2'de sunulmuştur.

Grafik 2: Yönteme Göre Tezler

Tezler için kullanılan yöntemler değerlendirilirken yöntem bilgisine ulaşamayan bir tez değerlendirme dışı bırakılmıştır. Bu sebeple 83 tezin yöntem bilgisi analiz edilmiştir. Buna göre anket uygulaması yapılan tezlerin sayısı 38 (%45,78), derleme tezlerin sayısı 24 (%28,92), vaka incelemesi yapılan tez sayısı 18 (%21,69) ve istatistiksel model uygulayan tez sayısı 3 (%3,61) olarak belirlenmiştir. Analiz sonuçları araştırma konuları göz önüne alınarak değerlendirildiğinde çalışmaların adli muhasebe ve adli muhasebecilik mesleğinin teorik temellerini incelediğini, bu sebeple anket ve derleme tezlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Yabancı literatür incelendiğinde adli muhasebenin asli amaçlarından olan finansal suçların tespitine yönelik model geliştirmeye yönelik tezlerin sayısının yakın gelecekte artacağı düşünülmektedir.

Bulgularına Göre Tezler

Adli muhasebe konusunda hazırlanan tezlerin bulguları aşağıdaki Tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 6: Bulgularına Göre Tezler

Tez Bulgusu/Sonuç	Sayı	Yüzde
Uygulama önerisi	26	31,33
Farkındalık eksikliği	18	21,69
Yasal düzenleme önerisi	9	10,84
Eğitim müfredatı önerisi	5	6,02
Önem düzeyi yüksek	5	6,02
Hile Tipolojileri ve Hilekar profili çıkarma	4	4,82
Adli Muhasebenin Etkinliği	4	4,82
Model geliştirme	3	3,61
Mesleki Yetkinlik	3	3,61
Farkındalık Yüksek	2	2,41
Hile farkındalığı yüksek	1	1,20
Hile denetiminde etkin	1	1,20
Adli Muhasebe ve denetim arasındaki farklar	1	1,20
İç Kontrolün Hileyi Önlemedeki Önemi	1	1,20
Toplam	83	100

Tezler için kullanılan yöntemler değerlendirilirken sonuç bilgisine ulaşamayan bir tez değerlendirme dışı bırakılmıştır. Bu sebeple 83 tezin yöntem bilgisi analiz edilmiştir.

Sonuçlar incelendiğinde 26 tezin uygulama önerisi geliştirdiği, 18 tezin adli muhasebe farkındalığını ölçtüğü ve eksik bulduğu, 9 tezin yasal düzenleme önerisinde bulunduğu, 5 tezin adli muhasebe eğitimine yönelik müfredat önerisinde bulunduğu ve 5 tezin adli muhasebenin önem düzeyini ölçtüğü ve önem düzeyini yüksek bulduğu görülmüştür.

Tezlerin yöntemlerine göre incelemesinde de tespit edildiği üzere adli muhasebe alanında hazırlanan tezlerin adli muhasebe kavramını teorik bakış açısıyla incelemesi, yasal düzenlemelerin incelenmesi gibi konuların analiz edilmesi, asli muhasebenin asli vazifesi olan finansal suç suçuşturmalardaki rolünün göz ardı edilmesine sebep olmaktadır. Sonuçlar incelendiğinde suç tespitine yönelik sadece 3 model geliştirildiği gözönüne alındığında bu tespitin ne kadar yerinde olduğu da görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın ana hedefi, Türkiye'deki adli muhasebe konusunda yapılan tezlerin ayrıntılı bir incelemesini yapmaktır. Araştırmamız tezleri inceleyerek, adli muhasebe bilgisinin Türkiye'deki ilerlemesine katkıda bulunan araştırma eğilimlerini, yöntemleri ve temel bulguları hakkında kapsamlı bir anlayış elde etmeyi amaçlamıştır.

Finansal hile ve suistimallerin tespiti, önlenmesi ve çözümü amacını taşıyan; muhasebe, kriminoloji, hukuk gibi birçok farklı disiplinden bilgileri kullanan ve özel bir alan olan adli muhasebe araştırmalarına ait eğilimlerini tespit etmek, özellikle yerli literatürün geliştirilmesi için önem arz etmektedir. Bu amaçla adli muhasebe alanında yazılan tezler çeşitli yönlerden analiz edilmiştir.

Araştırma aşağıdaki temel araştırma sorularını ele almıştır:

- Türkiye'de adli muhasebe alanında yayınlanan tezlerde ele alınan temel araştırma konuları ve alanları nelerdir?
- Bu tezlerde kullanılan araştırma metodları nelerdir?
- Tezlerin Türkiye'de adli muhasebe alanını geliştirmeye yönelik temel bulguları ve katkıları nelerdir?

Analiz öncelikle 2000 yılından sonra yazılan lisansüstü tezlere odaklanmakta ve tezlerin sayısına, araştırma konularına, kullanılan dile, ilgili üniversitelere, akademik personel denetimine, kullanılan yöntemlere ve araştırmacının alana genel katkısına özellikle dikkat etmektedir.

YÖK tez veritabanından, “adli muhasebe” ve “forensic accounting” anahtar kelimeleri ile arama yapılarak, 2000 yılı sonrasında yazılmış, adli muhasebe alanına odaklanmış 84 adet lisansüstü tez incelenmiş ve bu incelemeler sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Adli muhasebe konusunda ilk tezin 2004 yılında yazıldığı görülmektedir. Marmara Üniversitesi'nde hazırlanan bu tez adli muhasebe alanında yazılan ilk tez olma niteliğini taşıdığı ve son yıllarda artan oranda bir eğilim olduğu tespit edilmiştir. Özellikle 2019 yılında en yüksek sayıda tez yazıldığı görülmektedir. Bu durum lisansüstü eğitime olan talep ve adli muhasebe kavramının Türkiye'de yaygınlaşmaya başlaması ile açıklanabilir.

Analiz kapsamındaki tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu tespit edilmiştir. Adli muhasebe konusu hem akademisyenler, hem muhasebe uygulayıcıları hem de finansal suçlarla mücadele birimleri açısından oldukça önemlidir. Bu sebeple alanda doktora çalışmalarının daha fazla olması gerektiği düşünülmektedir.

Adli muhasebe konusunda yazılan tezler incelendiğinde 84 tezdten 81'inin Türkçe, 3 tezin ise İngilizce olarak hazırlandığı tespit edilmiştir.

Tezlerin araştırma başlıkları incelendiğinde Adli muhasebe hile ve hile denetimi konularının en çok işlenen konu olduğu tespit edilmiştir. Adli muhasebe konusunda teorik ve kavramsal inceleme sunan tezlerin ise 42 adet tez ile en büyük konu grubu olduğu tespit edilmiştir. Adli muhasebe konusunun

Türkiye’de diğer ülkelere göre nispeten yeni bir araştırma alanı olduğu düşünüldüğünde, kavramsal çalışmaların sayısal çokluğunun sebebinin bu olduğu söylenebilir.

Adli muhasebe konusunda Marmara Üniversitesinin 9 adet tezle ile en fazla tez yazılan üniversite olduğu tespit edilmiştir. Üniversitelerin çoğunda yazılan tez sayısının 1 adet görülmektedir. Lisansüstü eğitimde alanda daha fazla tez yazmaya yönelmelerinin alandaki boşluğu dolduracağı beklenmektedir.

Alanda yazılan tezlerin danışmanlığını yürüten öğretim elemanlarının çoğunlukla Prof. Dr. unvanlı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum akademik kariyerinde olgunluğa ulaşmış kişilerin bu konuya daha çok önem verdiği şeklinde yorumlanmaktadır.

Yazılan tezlerde kullanılan yöntemler incelendiğinde anket uygulaması yapan ve derleme tezlerin çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. İstatistiksel model uygulayarak finansal suç tespiti yapmaya yönelik hazırlanan tezlerin ise 3 adet ile son sırada olduğu görülmüştür.

Bulgular incelendiğinde ise uygulama önerisi geliştiren tezlerin 26 adet ile en yüksek sayıda ulaşılan sonuç olduğu; ardından adli muhasebe farkındalığını eksik bulan tezlerin ise 18 tez ile geldiği tespit edilmiştir.

Çalışmanın sonuçları literatürdeki diğer çalışmalar ışığında toplu olarak değerlendirildiğinde adli muhasebe alanında çok az sayıda tez yazıldığı, alanın önemi göz önüne alındığında bu sayının oldukça yetersiz kaldığı tespit edilmiştir.

Adli muhasebe alanı Türkiye’de nispeten yeni olmakla birlikte, konu hakkında yazılan tezlerin sayısındaki artışın da gösterdiği gibi, son yıllarda artan bir ilgi ve farkındalık söz konusudur. Ancak, alanın finansal hile ve suistimallerin tespiti, önlenmesi ve çözümlenmesindeki önemi düşünüldüğünde, toplam tez sayısı yetersiz kalmaktadır.

Son yıllarda tezlerin sayısı artarak konuya olan ilginin arttığına işaret etse de, adli muhasebenin finansal hile ve suistimallerin tespiti, önlenmesi ve çözümlenmesindeki önemi göz önünde bulundurulduğunda, genel araştırma hacmi yetersiz kalmaktadır. Bununla birlikte, analiz, baskın araştırma konuları, dil tercihleri, üniversite katılımı, akademik denetim, araştırma yöntemleri ve tezlerin alana genel katkısı dahil olmak üzere araştırmanın mevcut durumuna ışık tutmaktadır. Bu bulgulara dayanarak, adli muhasebe alanını daha da ilerletmek için çeşitli önerilerde bulunulabilir.

Doktora Araştırmalarının Teşvik Edilmesi: Adli muhasebenin önemi ve mali suçlarla mücadeledeki potansiyel etkisi göz önüne alındığında, üniversitelerin ve akademik kurumların bu alandaki doktora araştırmalarını aktif olarak teşvik etmesi ve desteklemesi tavsiye edilmektedir. Doktora öğrencileri için daha fazla kaynak ve fırsat sağlanarak adli muhasebe konusunda daha derin bir anlayış geliştirilebilir, bu da daha ileri araştırma sonuçlarına ve pratik uygulamalara yol açabilir.

Dil Çeşitliliği: Tezlerin çoğunluğu Türkçe yazılmış olsa da, İngilizce araştırma ve yayınların da teşvik edilmesi ve kolaylaştırılması önemlidir. İngilizce, akademi ve iş dünyasının uluslararası dilidir ve araştırmaların İngilizce yayınlanması, Türk adli muhasebe çalışmalarının küresel bir kitle tarafından görünürlüğünü ve erişilebilirliğini artıracaktır. Üniversiteler ve akademik dergiler İngilizce araştırmaları teşvik etmeli ve araştırmacılara dil desteği sağlamayı düşünmelidir.

Araştırma İşbirliği: Araştırmacılar, üniversiteler ve endüstri uygulayıcıları arasındaki işbirliği, adli muhasebe araştırmalarının kalitesini ve uygunluğunu büyük ölçüde artırabilir. Muhasebe, kriminoloji, hukuk ve ilgili alanlardan profesyonellerin yer aldığı disiplinler arası araştırma ekiplerinin kurulması, kapsamlı ve yenilikçi araştırma projelerinin ortaya çıkmasını sağlayabilir. Ayrıca, akademi ve endüstri arasındaki işbirliklerinin teşvik edilmesi, araştırma bulgularının gerçek dünya senaryolarında uygulanmasını kolaylaştırabilir ve sonuçta adli muhasebe uygulamalarının etkinliğini güçlendirebilir.

Araştırma Finansmanı: Özellikle adli muhasebe çalışmalarına tahsis edilen araştırma fonlarının artırılması, araştırmacılara derinlemesine incelemeler yapmak, gelişmiş metodolojiler kullanmak ve ilgili veri kaynaklarına erişmek için gerekli kaynakları sağlayabilir. Devlet kurumları, özel kuruluşlar ve meslek birlikleri, Türkiye’deki adli muhasebe uygulamalarını geliştirmeyi amaçlayan araştırma projelerini ve girişimlerini desteklemek için fon ayırmalıdır.

Araştırma Metodolojileri: Analiz, anket ve derleme tezlerinin yaygınlığına işaret etse de, adli muhasebe araştırmalarında istatistiksel modellerin ve diğer gelişmiş metodolojilerin uygulanmasının genişletilmesi için alan bulunmaktadır. Araştırmacıların veri analitiği ve makine öğrenimi gibi veri odaklı yaklaşımları kullanmaya teşvik edilmesi, suistimal tespiti ve mali suçların önlenmesinin doğruluğunu ve verimliliğini artırabilir. Üniversiteler, araştırmacılara bu metodolojilerdeki uzmanlıklarını geliştirmeleri için eğitim ve kaynak sağlamalıdır.

Farkındalık ve Eğitim: Analiz, tezlerde uygulama önerileri geliştirmeye kayda değer bir odaklanma olduğunu ortaya koymuş ve adli muhasebenin önemi hakkında farkındalık yaratmanın ve profesyonelleri ve genel halkı eğitmenin önemini vurgulamıştır. Üniversiteler ve meslek örgütleri, adli muhasebe uygulamalarındaki bilgi ve becerileri artırmak için hedefli eğitim programları, çalıştaylar ve seminerler geliştirmek üzere işbirliği yapmalıdır. Bu sadece uygulayıcılara fayda sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda politika yapıcılar, düzenleyiciler ve daha geniş bir topluluk arasında alanın daha iyi anlaşılmasını teşvik edecektir.

Uluslararası İşbirliği ve Karşılaştırma: Adli muhasebe alanında uluslararası araştırmacılar, kurumlar ve kuruluşlarla bağlantılar kurmak ve işbirliği yapmak çok önemlidir. Türk araştırmacılar uluslararası konferanslara, çalıştaylara ve araştırma ağlarına katılarak bilgi alışverişinde bulunabilir, en iyi uygulamaları paylaşabilir ve çalışmalarını küresel standartlarla kıyaslayabilirler. Bu uluslararası işbirliği, Türk adli muhasebe araştırmalarının güvenilirliğini ve etkisini daha da artırabilir.

Sonuç olarak çalışmamız adli muhasebe araştırmaları alanında ilerleme kaydedildiğini gösterse de, yapılması gereken daha çok iş olduğu ortadadır. Doktora araştırmalarının teşvik edilmesi, dil çeşitliliğinin desteklenmesi, işbirliğinin teşvik edilmesi, araştırma fonlarının tahsis edilmesi, araştırma metodolojilerinin genişletilmesi, farkındalığın ve eğitimin artırılması ve uluslararası bağlantıların geliştirilmesi dâhil olmak üzere yukarıda özetlenen tavsiyelerin uygulanmasıyla, Türkiye'de adli muhasebe alanı gelişebilir ve finansal dolandırıcılık ve suistimallerin tespit edilmesi, önlenmesi ve çözümlenmesine önemli ölçüde katkıda bulunabilir.

KAYNAKÇA

Akinbowale, O., Mashigo, P., & Zerihun, M. (2023). The integration of forensic accounting and big data technology frameworks for internal fraud mitigation in the banking industry. *Cogent Business & Management*(10), 1-22.

Alshurafat, H., Beattie, C., Jones, G., & Sands, J. (2020). Perceptions of the usefulness of various teaching methods in forensic accounting education. *Accounting Education*, 29(4), 177-204.

Altunay, M. (2021). Adli muhasebe ile ilgili ulusal makalelerin bibliyometrik analizi (2000-2021). *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, 5(1), 213-234.

Barzinji, Z., Yusoff, W., Rosbi, M., Salleh, M., & Abdullah, A. (2022). The Effect of Forensic Accounting on Fraud Prevention, The Moderating Role Internal Control Effectiveness. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 10(1), 213-230.

Bhasin, M. (2013). An Empirical Investigation Of The Relevant Skills Of Forensic Accountants: Experience Of A Developing Economy. *European Journal of Accounting Auditing and Finance Research*, 1(2), 1-52.

Botes, V., & Saadeh, A. (2018). Exploring evidence to develop a nomenclature for forensic accounting. *Pacific Accounting Review*, 30(2), 135-154.

Çeliker, F., & Aygün, M. (2018). Adli Muhasebe ve İlgili Tarafların Algı Düzeyleri: Van Örneği. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(6), 151-166.

Deniz, T. (2019). Adli muhasebe ve adli muhasebecilik mesleğinin geliştirilmesi üzerine bir inceleme. *Kesit Akademi Dergisi*(19), 150-168.

Dhar, P., & Sarkar, A. (2010). Forensic Accounting: An Accountant's Vision. *Vidyasagar University Journal of Commerce*(15), 93-104.

- Doğan, S. (2016). Adli Muhasebecilik Mesleği ve Mesleğin Geleceği. *Journal of Finance & Banking Studies*, 5(5), 16-29.
- Ebaid, I.-S. (2022). An exploration of accounting students' attitudes toward integrating forensic accounting in accounting education. *International Journal of Law and Management*, 64(4), 337-357.
- Eliezer, O., & Emmanuel, B. (2015). Relevance Of Forensic Accounting In The Detection And Prevention Of Fraud In Nigeria. *International Journal of Accounting Research*, 2(7), 67-77.
- Erdoğan, M. (2020). Hile Denetçiliği ve Araştırmacı Muhasebecilik Çerçevesinde Adli Muhasebe: Örnek Olay İncelemesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(4), 3714-3726.
- Gerson, J., Brolly, J., & Skalak, S. (2012). The Roles of the Auditor and the Forensic Accounting Investigator. T. Golden, S. Skalak, M. Clayton, & J. Pill içinde, *A Guide to Forensic Accounting Investigation* (Second Edition b., s. 21-46).
- Gülten, S. (2010). Adli Muhasebe Kavramı ve Adli Müşavirlik Mesleği. *Ankara Barosu Dergisi*(2010/3), 311-320.
- Hossain, M. (16.05.2023). Emerging Trends in Forensic Accounting: Data Analytics, Cyber Forensic Accounting, Cryptocurrencies, and Blockchain Technology for Fraud Investigation and Prevention. 05.06.2023 tarihinde SSRN. adresinden alındı
- Karahan, M. (2020). Adli Muhasebecilik Mesleğinin Bilinirliği: Avukatlar Üzerine Bir Araştırma. *Mali Çözüm Dergisi*, 30(159), 155-178.
- Karşlıoğlu, İ., & Karavardar, A. (2019). Adli Muhasebe Mesleğinin Muhasebe Meslek Mensupları Arasında Farkındalığı: Trabzon Smmmo Üyelerine Yönelik Bir Araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 18(64), 141-164.
- Katı, M. (2023). Türkiye'de Adli Muhasebe Alanında Yayımlanmış Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(6), 750-766.
- Kaur, B., Sood, K., & Grima, S. (2022). A systematic review on forensic accounting and its contribution towards fraud detection and prevention. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 31(1), 60-95.
- Kısacak, H. (2018). Adli Muhasebe ve 6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu Kapsamında Muhasebe Bilirkişiliği. *Turkish Studies*, 13(15), 291-303.
- Meriç, A., & Erkuş, H. (2016). Türkiye'de Bilirkişilik Müessesesi Bağlamında Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaptığı Uzman Tanıklık Faaliyetlerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 317-340.
- Mittal, P., Kaur, A., & Gupta, P. (2021). The Mediating Role of Big Data to Influence Practitioners to Use Forensic Accounting. *European Journal of Business Sciences and Technology*, 7(1), 47-58.
- Nigrini, M. (2020). *Forensic Analytics: Methods and Techniques for Forensic Accounting Investigations*, 2nd Edition. Wiley.
- Öğünç, H. (2020). Türkiye'de Bilirkişilik Kanunu Açısından Adli Muhasebe İhtiyacına Yönelik Bir Değerlendirme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 4(2), 414-430.
- Özkul, F., & Pektekin, P. (2009). Muhasebe Yolsuzlarının Tespitinde Adli Muhasebecinin Rolü ve Veri Madenciliği Tekniklerinin Kullanılması. *MÖDAV Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 11(4).
- Öztürk, S., Topal, A., & Kaya, Y. (2019). TRA 2 Bölgesi Akademisyenlerinin Bakış Açısıyla Adli Muhasebe Eğitimi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(81), 163-182.
- Pamukçu, A. (2017). Adli Muhasebe ve Bağımsız Denetim Sürecine Etkisi. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 12(48), 227-244.

- Pehlivan, A. (2023). Adli Muhasebe Eğitimi ve Türkiye'de Adli Muhasebe Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Trabzon: Celepler Yayın.
- Rehman, A., & Hashim, F. (2021). Can forensic accounting impact sustainable corporate governance? *Corporate Governance*, 21(1), 212-227.
- Rezaee, Z., & Wang, J. (2019). Relevance of big data to forensic accounting practice and education. *Managerial Auditing Journal*, 34(3), 268-288.
- Street, D., & Wilck, J. (2023). 'Let's Have a Chat': Principles for the Effective Application of ChatGPT and Large Language Models in the Practice of Forensic Accounting. 01.05.2023 tarihinde SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4351817> adresinden alındı
- Şenel, S., & Yıldırım, H. (2022). Muhasebe Hilelerinin Küresel Maliyeti ve Önlenmesine Yönelik Proaktif Bir Yaklaşım: Adli Muhasebe. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 26(1), 83-109.
- Tuna, İ. (2023). Finansal Hile: Türkiye'ye Yönelik İçerik Analizi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(1), 799-822.
- Türkoğlu, K. (2022). Adli Muhasebe, Adli Muhasebe Mesleği ve Adli Muhasebe Uygulamaları. *Journal of Management Theory and Practices Research*, 3(1).
- Uyar, G., Erdoğan, E., Erdoğan, M., & Doğan, D. (2022). Adli Muhasebe Kavramlarının İncelenmesi: ABD'de Bir Vaka Çalışması. *Mali Çözüm Dergisi*, 32(174), 55-73.
- Üçoğlu, D. (2021). Adli Muhasebe Eğitimi: Yüksek Lisans Müfredat Geliştirme Önerisi. 23(1), 81-106.
- Yıldız, A. (2022). Bir Araştırma Metodolojisi Olarak Sistematik Literatür Taramasına Genel Bakış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 367-386.